

MUSTAHKAM OILA - BARQAROR JAMIYAT ASOSIDIR

Yusupova Mohira G'ulomnazirovna

*Toshkent Gumanitar fanlar universiteti
Pedagog va psixologiya, 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Oila insonning eng birlamchi va muhim ijtimoiy instituti hisoblanadi. U insonning dunyoqarashi, ijtimoiylashuvi va jamiyatdagi roli shakllanishida katta ta'sirga ega. Har bir insonning jamiyatdagi o'rnini va ijtimoiy roli, asosan, oila ichidagi munosabatlar va tarbiyaviy ta'sirlarga bog'liq. Maqolada oilaning ijtimoiy roli va jamiyatdagi o'rniga batafsil to'xtalamiz.

Kalit so'zlar: oila, institut, oilaning roli, gender tenglik

Oila jamiyatning eng kichik hujayrasi bo'lib, unda shaxs birinchi bor ijtimoiylashadi. Farzandlar oilada katta bo'lish jarayonida asosiy ijtimoiy qadriyatlar, norma va an'analarni o'rganadi. Ota-ona bolalarga qandaydir ma'naviy va axloqiy me'yorlarni singdirish orqali ularni jamiyatning to'laqonli a'zolari sifatida tarbiyalaydi. Bu jarayonlarda bolalar, asosan, oilada ko'rgan va eshitgan narsalar orqali o'rganadi. Shu sababli, ota-ona o'zining shaxsiy xatti-harakatlari bilan farzandlarga ibrat ko'rsatadi va ularda ma'lum bir ijtimoiy rol shakllanishiga yordam beradi.

Oila ijtimoiylashuv jarayonida ota va onaning roli o'ta muhim. An'anaviy jamiyatlarda erkakning oiladagi roli asosan iqtisodiy ta'minlovchi va rahbar sifatida ko'rilsa, ayolning roli ko'proq uy-ro'zg'or ishlari va farzand tarbiyasiga qaratilgan. Biroq zamonaviy jamiyatda bu rollar ko'proq moslashuvchanlikka ega bo'lgan. Hozirgi kunda oilada gender tenglik va o'zaro yordam masalalariga katta e'tibor qaratilmoqda, bu esa oilaning mustahkamligi va jamiyatda barqaror munosabatlarning shakllanishiga xizmat qilmoqda. Oiladagi rol taqsimoti bolaning jamiyatdagi roli haqida tasavvurini kengaytiradi va uni kelajakda jamiyatga to'laqonli moslashuvchan inson qilib tarbiyalaydi. Oila bolalarning psixologik rivojlanishida ham asosiy ta'sir kuchiga ega. O'zaro hurmat, mehr va qo'llab-quvvatlash muhiti bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va ijtimoiy munosabatlarni shakllantiradi. Farzandlar oilada ota-ona va boshqa oilaviy a'zolar bilan munosabatda bo'lish orqali o'zlarining his-tuyg'ularini ifodalash, ijtimoiy o'rinlarini aniqlash va kelajakda jamiyatda o'z o'rnini topishga tayyorlanadi.

Oilada psixologik sog'lom muhitning bo'lishi bolalarning kelajakdagi ijtimoiy muvaffaqiyatlari va farovonligining poydevorini yaratadi.

Oila milliy va madaniy qadriyatlarning avloddan avlodga o'tishida ham muhim vosita hisoblanadi. Har bir oila o'z milliy urf-odatlarini, an'analari va qadriyatlarini farzandlariga o'rgatadi. Bu jarayon orqali milliy madaniyatning saqlanishi va davom etishi ta'minlanadi. Masalan, O'zbekistonda oilalarda milliy bayramlar, urf-odatlar, oilaviy tantanalar orqali madaniyat va qadriyatlar davom ettiriladi. Ushbu madaniy meros farzandlar tomonidan o'zlashtiriladi va keyingi avlodga yetkaziladi.

Mustahkam oila jamiyatning barqarorligini ta'minlashda ham asosiy omil hisoblanadi. Oilalar o'z farzandlarini ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli, madaniy va iqtisodiy barqaror shaxslar qilib tarbiyalaydi, bu esa jamiyatdagi umumiy tinchlik va osoyishtalikni ta'minlashga yordam beradi. Jamiyatda mustahkam oilalar ko'p bo'lsa, u yerda jinoyatchilik darajasi past bo'ladi, iqtisodiy barqarorlik yuqori va fuqarolik mas'uliyati kuchliroq bo'ladi. Oila inson hayotidagi eng muhim ijtimoiy institutlardan biridir. Oila ichidagi ijtimoiy rollar, madaniy qadriyatlar va psixologik muhit shaxsning rivojlanishiga, jamiyatdagi o'z o'rnini topishiga va umumiy barqarorlikka katta ta'sir ko'rsatadi. Oilaning ijtimoiy roli nafaqat shaxsiy, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Oilaviy qadriyatlar oila a'zolari o'rtasida o'rnatilgan ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy tamoyillardan iborat bo'lib, ular oilaning mustahkamligi va barqarorligini ta'minlaydi. Ushbu qadriyatlar oilaning o'ziga xosligi va uning madaniy, axloqiy va tarbiyaviy asoslarini

tashkil etadi. Oilaviy qadriyatlar avloddan avlodga o'tkazilib, jamiyatdagi muhim ahamiyat kasb etuvchi axloqiy me'yorlar va urf-odatlarini saqlashga xizmat qiladi.

Oilaning eng asosiy qadriyatlaridan biri bu o'zaro hurmat va ishonchdir. Ota-ona va farzandlar o'rtasidagi hurmatli munosabatlar oilaviy tinchlik va barqarorlikni saqlashda katta ahamiyatga ega. Oila a'zolari bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo'lishlari, ularning fikr va qarorlarini qabul qilishlari oilaning mustahkamligini ta'minlaydi. O'zaro ishonch esa oiladagi munosabatlarni kuchaytiradi va oila a'zolari o'zlarini xavfsiz his qilishlariga yordam beradi.

Mehr-muhabbat va qo'llab-quvvatlash oilaning ichki kuchini belgilovchi asosiy qadriyatlar hisoblanadi. Oila a'zolari bir-birlariga nisbatan mehr-muhabbat ko'rsatish orqali ularning o'zaro bog'liqliliklari mustahkamlanadi. Ota-ona tomonidan ko'rsatiladigan mehr-muhabbat va diqqat farzandlarning psixologik va hissiy rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bunday muhitda farzandlar o'zlarini tushunilgan va qo'llab-quvvatlangan his qiladi, bu esa ularning kelajakda o'z-o'ziga ishonchini oshirishga yordam beradi.

Har bir oila a'zosi o'z zimmasiga mas'uliyat olishi va oilaning umumiy farovonligi uchun javobgar bo'lishi kerak. Ota-ona oilaning moddiy va ma'naviy ta'minoti uchun javobgar bo'lsa, farzandlar o'z o'qishi, tarbiyasi va oilaviy hayotdagi ishtiroki bilan javobgarlikni his qilishi lozim. Oila a'zolari o'zaro hamjihatlikda bo'lishlari va bir-birlarining manfaatlarini inobatga olishlari kerak. Bu mas'uliyat hissi oilani yanada kuchli qiladi va oilaviy muammolarni birgalikda hal qilishga yordam beradi.

O'zbek jamiyatida oilaviy qadriyatlar ko'p hollarda an'ana va urf-odatlar bilan bog'liq. Milliy bayramlar, to'ylar, ma'raka va boshqa oilaviy marosimlar oila a'zolarini birlashtiruvchi muhim voqealar hisoblanadi. Ushbu marosimlar orqali oilaviy birdamlik kuchayadi va oila a'zolari o'zlariga tegishli bo'lgan urf-odatlarini avlodlarga yetkazadi. Milliy an'analarni saqlash va davom ettirish oiladagi birlikni mustahkamlashda va farzandlarning madaniy merosga bo'lgan hurmatini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Tarbiya oilaviy qadriyatlarning asosiy jihatlaridan biridir. Ota-onalar farzandlarining tarbiyasiga katta e'tibor qaratishlari kerak. Bu yerda gap nafaqat ularning bilim olishi, balki axloqiy va ma'naviy jihatdan yetuk bo'lib shakllanishlari haqida ham bormoqda. Oila farzandlarining jamiyatda o'z o'rnini topa olishi, yaxshi odam bo'lishi va kelajakda oilasiga, jamiyatiga foydali inson bo'lishi uchun zarur sharoit yaratadi. Oiladagi tarbiyaviy qadriyatlar bolalarning axloqiy me'yorlar va ijtimoiy mas'uliyatni o'zlashtirishlariga yordam beradi.

O'zaro yordam va birdamlik oilaviy qadriyatlarining yana bir muhim jihati hisoblanadi. Oilaning barcha a'zolari bir-birlariga yordam berishlari, oilaning umumiy farovonligi uchun mas'uliyatni bo'lishishlari zarur. O'zaro yordam va birdamlik oilaning bir butunligini saqlab qolishda, qiyinchiliklarni yengib o'tishda katta ahamiyatga ega. Masalan, moliyaviy yoki ma'naviy qiyinchiliklar paytida oila a'zolarining bir-birlarini qo'llab-quvvatlashi muhim hisoblanadi.

Oilaviy qadriyatlar oila ichidagi tinchlik, barqarorlik va farovonlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zaro hurmat, mehr-muhabbat, mas'uliyat va an'analarga sodiqlik kabi qadriyatlar mustahkam oilaning negizini tashkil etadi. Ushbu qadriyatlar nafaqat oilaviy hayotda, balki jamiyatning umumiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Oilada shakllangan qadriyatlar farzandlarning kelajakda mas'uliyatli, axloqiy va ijtimoiy jihatdan yetuk inson bo'lib yetishishiga katta hissa qo'shadi.

Mustahkam oila qurish, uni barqaror saqlash va turmushda yuzaga keladigan muammolarni muvaffaqiyatli yengib o'tish uchun turli yo'llar va usullar qo'llaniladi. Oilani mustahkamlashning eng samarali yo'llari turli omillar — o'zaro ishonch va hurmatdan tortib iqtisodiy barqarorlik va ta'limga qadar keng gamrovli yondashuvni talab qiladi.

O'zaro ishonch va hurmat oilani mustahkamlashning eng muhim elementlaridan biri hisoblanadi. Har qanday oilaviy munosabatlarning barqaror bo'lishi uchun oila a'zolari bir-birlariga nisbatan ishonch va hurmatni saqlashlari lozim. O'zaro hurmat oila a'zolarining bir-birlarining fikrlari, his-tuyg'ulari va shaxsiy chegaralarini qadrlashlarini anglatadi.

Shu bilan birga, ishonch oiladagi barqarorlikning asosi bo'lib, u turli qiyinchiliklarni yengib o'tishda va oilaviy birlikni saqlab qolishda katta yordam beradi. Agar oila a'zolari bir-biriga to'laqonli ishonch bildira olsalar, oilaviy muammolar kamroq bo'ladi.

Sifatli va samarali muloqot oilani mustahkam saqlashning yana bir muhim omilidir. Oila a'zolari bir-birlariga fikrlarini ochiq ifodalashlari, muammolarni o'z vaqtida muhokama qilishlari va kelishmovchiliklarga yechim topishlari zarur. Samarali muloqot o'zaro tushunish va muammolarni oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Har bir oila a'zosi o'z his-tuyg'ularini va ehtiyojlarini ochiq ayta oladigan muhit yaratilsa, oila ichida ziddiyatlar kamayadi va o'zaro munosabatlar yanada mustahkamlanadi. Bunda, ayniqsa, oilaviy maslahatlashuvlar va ochiq muloqotlar juda samarali bo'lishi mumkin. Har bir oila a'zosi oilaning farovonligi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishlari kerak. Ota-ona, farzandlar va boshqa oila a'zolari birgalikda ishlashlari va mas'uliyatlarni adolatli taqsimlashlari oila barqarorligiga katta hissa qo'shadi. Masalan, uy-ro'zg'or ishlari, farzandlarni parvarish qilish, moliyaviy masalalarni boshqarish kabi vazifalarni birgalikda bajarish oilaning ichki birdamligini kuchaytiradi. Bu esa o'z navbatida, oila a'zolarining bir-birlariga yordam ko'rsatishga bo'lgan istaklarini oshiradi. Oilani mustahkamlashning muhim omillaridan biri iqtisodiy barqarorlikdir. Oilaning moddiy ahvoli oila a'zolarining turmush sifatiga, farzandlarning ta'limi va tarbiyasiga, shuningdek, oila ichidagi munosabatlarga ta'sir ko'rsatadi. Iqtisodiy jihatdan barqaror bo'lgan oilalarda ziddiyatlar kamroq bo'ladi, chunki moddiy muammolar ko'pincha kelishmovchiliklar sababiga aylanadi. Shuning uchun, oilaviy budjetni rejalashtirish, mablag'ni oqilona ishlatish va daromad manbalarini ko'paytirish orqali iqtisodiy

barqarorlikni ta'minlash oilaning mustahkamligini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Oila a'zolarining ma'naviy va axloqiy rivojlanishi uchun ta'lim va tarbiya juda katta ahamiyatga ega. Ota-onalar farzandlariga nafaqat zamonaviy ta'lim olishda yordam berishlari, balki ularning axloqiy va ma'naviy tarbiyasiga ham e'tibor qaratishlari kerak. Yaxshi ta'lim olgan farzandlar kelajakda jamiyatga foydali insonlar bo'lib yetishadi va oilaga iqtisodiy jihatdan qo'shimcha barqarorlik olib keladi. Ta'lim oilaning umumiy farovonligini oshiruvchi muhim vositadir, shu sababli ota-onalar o'zlarining doimiy o'rganish va rivojlanishlariga ham e'tibor berishlari kerak. Sog'lom turmush tarzi, ya'ni jismoniy faollik, sog'lom ovqatlanish va ruhiy farovonlik ham oilani mustahkamlaydi. Oila a'zolarining jismoniy va ruhiy salomatligi oilaviy munosabatlar sifatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. Oila sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash uchun sport bilan shug'ullanish, birgalikda faol dam olish, to'g'ri ovqatlanishni odat qilish kabi harakatlarni amalga oshirishlari lozim. Sog'lom turmush tarzi faqatgina jismoniy salomatlikni emas, balki oilaviy munosabatlarni ham mustahkamlaydi, chunki faol dam olish va sog'lom odatlar o'zaro yaqinlikni oshiradi.

Xulosa. Oilani mustahkamlash ko'plab omillarni o'z ichiga oladi va har bir oila bu omillarni o'ziga moslashtirishi mumkin. O'zaro ishonch, hurmat, samarali muloqot va iqtisodiy barqarorlik oilani saqlab qolish va barqaror rivojlantirishning eng muhim yo'llaridir. Shuningdek, sog'lom turmush tarzi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlari ham oilaviy munosabatlarning mustahkamligini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Oila a'zolari birgalikda ishlashlari va o'zaro mas'uliyatni bo'lishishlari orqali oilani mustahkamlashga erishishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xoliqov, M. Oila va jamiyatning o'zaro ta'siri.
2. Nazarov, S. (2020). "O'zbek oilasining an'analari va urf-odatlar.".
3. Toirov, A. (2019). "Oilani mustahkamlashda ijtimoiy-iqtisodiy omillar."
4. Sheraliyev, I. (2018). "Oila psixologiyasi va farzand tarbiyasi."
5. Karimov, A. (2017). "Oilaviy muloqotning ijtimoiy-psixologik jihatlari."
6. Abdullayeva, N. (2021). "Oilaviy qadriyatlar va ularning jamiyatdagi ahamiyati."
7. Kurbanov, D. (2016). "Oila va ijtimoiylashuv jarayoni."

